

Poština
pavšalirana.Uredništvo
in
upravnništvo
lista je
v Ljubljani
Breg št. 12.
Telefon 119.

AVTONOMIST

Celoletna na-
ročnina 120 K,
mesečna 10 „
Posamezne
številke se ra-
čunijo po 2 K.
Inserati
se računajo:
pol str. 800 K,
manjši soraz-
merno. — Pri
malih oglasih
beseda 1 K.

:: Izhaja vsak ponedeljek zjutraj ::

Najnovejše.

Iz parlamenta.

Zagreb, 3. julija. Iz Beograda jav-
ljajo, da parlamentarno delo popolnomamiruje. Poslanci se vračajo domov. De-
jali bodo samo nekateri odseki.

Preiskava proti komunistom.

Zagreb, 3. julija. Preiskava proti
komunistom se nadaljuje. Preiskave se
vrše tudi v provincialnih mestih. Doslej
je nabranega mnogo obtežilnega mate-
rijala. Veliko pozornost vzbuja v jav-
nosti trditve, da so bili sluge parlamen-tarnega komunističnega kluba zaupniki
komunistov, in da ni uprava skupščine,
ki ima edina pravico sluge sprejemati
in odpuščati že poprej doznala, kdo so
ti sluge, jih odpuštila iz službe in izro-
čila oblasti.

Konsternacija v zagrebških komunističnih krogih.

Zagreb, 3. julija. Tukajšnji komuni-
sti so silno razočarani vsled vesti, da
je napadalec Stejič takoj pri prvem za-
slišanju pred preiskovalnim sodnikom
izpovedal, da je bil v tesni zvezi z ne-
katerimi komunističnimi poslanci in da
ni svojih zvez trdovratno tajil. Stranki-nemu vodstvu v Beogradu silno očitajo
veliko nepredvidnost, ki jo je zagrešilo s
tem, da se je spustilo v zvezo s člove-
kom kakor je Stejič, ker se boje, da
utegne eventualno Stejič tudi zagreb-
škim komunistom povzročiti znatne ne-
prijetnosti.

Ljubljanski župan.

Zagreb, 3. julija. Iz Beograda jav-
ljajo, da se je v krogih slovenskih par-
lamentarcev razširila vest, da je skle-
njena stvar, da g. Pesek ne bo potrjenza ljubljanskega župana, ampak da bo
imenovan za Ljubljano kraljevski ko-
misar. Kot komisar se imenuje dr. Zar-
nik.

Razne vesti.

FINANČNA PROPAST AVSTRIJE.

Dunaj, 3. julija. Državni dolg Av-
strije znaša 170 milijard nemških kron.
Primanjkljaj za to leto znaša 51 mili-
jard. Papirnatih kron je v prometu nad
47 milijard. Za uradništvo potroši drža-
va letno 28 milijard.

ZA OBNOVO RUSIJE.

Dunaj, 3. julija. Nemški listi jav-
ljajo, da se pogaja Hugo Stinnes, znani
nemški veleindustrialec, z angleškimi
industrijskimi tvrdkami zaradi dobave
ogromnih količin železniškega mate-
rijala za Rusijo. Francoske firme so Stin-
nesovo ponudbo za pregovore odklo-
nile. Gre za 1000 lokomotiv, 3000 vago-
nov in 150 tisoč ton tračnic.

POVSOD ZAROTE.

Dunaj, 3. julija. Angleški listi jav-
ljajo, da so odkrili v Carigradu velikoboljševiško zaroto proti antanti. Zarot-
niški pokret je vodilo tamošnje rusko
trgovsko odposlanstvo. Drugo zaroto
so odkrili v Londonu, tretjo v Parizu.
V Nemčiji in Avstriji je mir.

DR. SIMA MARKOVIČ SE VRAČA.

Dunaj, 3. julija. Iz Helsingforsa jav-
ljajo, da je dospel v Rigo dr. Sima Mar-
kovič, vodja jugoslovanskih komuni-
stov. On se vrača iz Moskve, kjer se
je udeležil komunističnega svetovnega
kongresa.

ŠTEVILO PREBIVALSTVA V FRANCIJI.

Dunaj, 3. julija. Kakor javlja „Agen-
ce Havas“, ima Francija po najnovej-
šem štetju s kolonijami in z Alzacijo
vred 36 milijonov prebivalstva. L. 1911.
so jih našteali 38 in pol milijona.

Dnevne vesti.

Zahvalna maša za srečno rešitev
PRESTOLONASLEDNIKA je bila več-
raj v ljubljanski stolnici. V cerkvi je
bilo še mnogo prostora za naročnike
„Jutra“.Predsednik pokrajinske vlade v
Ljubljani je poslal na kabinetno pisarno
povodoma rešitve PRESTOLONASLED-
NIKA čestitko v imenu slovenskega na-
roda. — Kakor čujemo, bo vladni tajnik,
ki je besedilo sestavil, v doglednem
času upokojen, ker je napravila ugotov-
itev ekzistenice slovenskega naroda v
uradni brzojavki na merodajne gospo-
de v ministrstvu notranjih zadev jako
mučen vtis.Proti dopisnikom nemških listov,
ki pošiljajo za Jugoslavijo neugodna po-
ročila iz Prage v Nemčijo, ostro nasto-
pa očitajna „Prager Presse“, ki ugo-
tavlja, da se nemški trgovci in industri-
jalci silno trudijo za pridobitev jugo-
slovanskega trga, kar ti dopisniki s svo-
jimi pesimističnimi poročili silno otežu-
jejo. — Mogoče pa niso samo dopisniki
krivi vsega zla. Ali niso ravno naši me-
rodajni krogi tudi nekoliko odgovorni?
Vlada dela, dopisnik pa samo konsta-
tira, kaj vlada počne. Stara resnica je,
da so časnikarski poročevalci najbolj
resnicoljubni ljudje, pri katerih je vsaka
laž izključena.Vesela Ljubljana. V nedeljo je bilo
v Ljubljani in okolici nebroj veselice in
z veselicami združenih prireditev. Na-
stopili so ognjegasci z vajami, na kar seje vršila veselica v Hribarjevem gaju.
Sokoli so nabirali za zgradbo telovad-
nega doma, gledališki igralci so prire-
dili zabavo v hotelu Tivoli itd. — Ljub-
ljana raja, pleše in se veseli. Tako je,
kakor je bilo meseca avgusta in septem-
bra l. 1918. Valuta pa raste, raste, ra-
ste... Franki skačejo, dolarji skačejo,
lira skače, krona in dinar pa plešeta in
veseljačita.Strojne tovarne in livarne, d. d. v
Ljubljani so izkazale v bilanci za l. 1920.
1.276.501:12 kron dobička, od katerega
bodo pridelili rezervnemu fondu 63.825
kron, delničarji bodo dobili 500.000 K
dividende (5%), upravni svetniški tan-
tijem 121.267 kron, nadzorstvo bo do-
bilo 36.380 kron, dalje bodo dobili del-
ničarji 2% superdividende v znesku
200.000 kron, penzijskemu fondu urad-
nikov se bo nakazalo 50.000 kron, za
onemogle delavce 60.000 kron, za iz-
gube pri dubioznih terjatvah 150.000
kron, na novi račun se bo preneslo 60
tisoč kron. Ob vodovodni cesti je na-
kupila družba 24.000 m² zemljišča, na
katerem namerava v teku časa (?) zi-
dati večjo delavsko kolonijo.Zločin nad 8letno deklico. Mladi
18letni Tone P. iz Polhovega Gradca je
zagrešil zločin nad neko 8letno deklico.
Deželno sodišče v Ljubljani mu je pri-
sodilo za to dva meseca težke ječe.Preložene razprave. V soboto so
pri razpravah zbornega sodišča prelo-
žili 5 razprav.

Kaj pa sedaj?

Prva ustava jugoslovanske države
ali službeno: kraljevina Srbov, Hrvatov
in Slovencev, je sprejeta. Izvoljenih po-
slancev je štela konstituenta 419. Za
ustavo je glasovalo le 223 poslancev.
Velik del opozicije je konstituinto zapu-
stil že pred glasovanjem, ker ni mogel
kljub resni svoji volji in kljub neštevil-
nim izpreminjevalnim predlogom doseči
zaželjenih sprememb v vladnem ustavnem
načrtu. Do glasovanja je vstra-
jalo le 35 mož opozicije. Mnogi poslanci
niso prišli k glasovanju in treba bo po-
iskati prave vzroke njihove odsotnosti.
Gotovo je, da nekateri poslanci od tiste
opozicije, ki je do zadnjega vztrajala v
konstituinti niso prišli več blizu, da se
ne zamerijo nosilcem sedaj veljavne
ustave.Sprejeta ustava je centralistična.
Vladar in poslanci so na njo že prisegli.
Bilo bi nespametno, če bi kdo hotel se-
danjo ustavo ovreči nasilno ali pa se
nasilno upirati njeni izvedbi. Kdor s
sedaj veljavno ustavo ni zadovoljen, se
bo moral podati na pot legalnega boja.
Ta boj ni sprejemamo in ga bomo vo-
dili moško in neustrašeno ter dostojno
naprej kot doslej.29. junija, na dan, ko je regent pri-
segel na ustavo, je bil nanj izvršen
bombni atentat. Ta, kakor vse druge
atentate na vladarja, obsojamo najodkri-
teje. Takšni atentati so zgolj nosilci še
strožjih policijskih odredb, še večjega
nasilja vladajočih tudi nad tistimi, ki se
bojujejo legalno in iz načela.Sedaj veljavna ustava ima sledeče
velike napake.Prvič brani socialno krivico, ki jo
je ustvarilo svoječasno turško podjarm-
ljenje krščanske kmetijske raje na Bal-
kanu. Ustava ščiti veleposestniške pred-
pravice turških begov in spahijev pred
pravico kmetov do zemlje, ki jo obde-
ljujejo dolga stoletja.Drugič ustava ni plod sporazuma
med vsemi tremi plemeni. Pretežna ve-
čina i Hrvatov i Slovencev se je izrekla
proti njej. S tem je bilo vzbujeno ple-
mensko nasprotje, ki utegne izvati ple-
menske boje in plemensko sovraštvo,zlasti pa med Hrvati in Srbi, kar tudi
političnemu narodnemu edinstvu ne
more biti v korist.Tretjič ne štiti ustava dovoljno so-
cjalno šibkih širokih plasti naroda. Ona
je izraz čisto kapitalističnega pojmo-
vanja narodnega gospodarstva. S stališča
socialne pravičnosti je neizpremenljiva.Četrtič je ustava centralistično-bi-
rokratična ker meče vse posebnosti —
gospodarske, socialne in kulturne —
velikih sestavnih delov te države v en
sam lonec. Tudi samoupravne pravice
ljudstva so le navidezne. Suverenitetne
pravice ljudstva — plod velikega na-
čela demokracije so okrnjene.Petič je bila ustava sprejeta proti
glasu dr. Trumbiča, sopolisovalca krš-
ske deklaracije, kar jasno pove, da usta-
va ne sloni na tistih in takšnih načelih,
ki so bila tam izrečena. Krška deklaracija
iz leta 1917. je ostala neizpolnjena
obljuba, postala je — ničvredni košček
papirja.

Kaj sedaj?

Sedaj gre za to, da se ljudstvo uve-
ljava v svojih avtonomnih edinicah —
predvsem v občinah — in v onih samo-
upravnih korporacijah, ki jih predvideva
nova ustava. Sprejetje te ustave odpira
nova pota ustavnim bojem, ki še dolgo
dolgo ne bodo končani. Z vidika te usta-
ve se bodo vršili bodoči volilni boji še
dolga leta. V boju za avtonomijo, za ši-
rko ljudsko samoupravo in za uveljavo
socialnih pravic delovnega ljudstva, i
kmetiškega i obrtnega in industrijskega,
bo žel boj do časa, dokler vse to ne bo
izbojevano. Edino, kar bo od te ustave
ostalo, bo fakt političnega narodnega
edinstva Srbov, Hrvatov in Slovencev.Ni nobenega resnega in pametnega
razloga, da bi sedaj klonili duhom. Pri-
praviti se moramo resno in z jasno gla-
vo ter močnim srcem na nove boje, ne
boječ se niti tega, če bi vladajoči sloj
udaril Bog s takšno slepoto, da bi sku-
šali svojo moč zlorabiti. Poglejmo si v
oči. Mi smo s Trumbičevimi besedami:
„V imenu jugoslovanske edinstvi proti“
— načelni nasprotniki vsebine sedanje
ustave!

Srednje-evropska federacija in Balkan.

Med čehoslovaško in mažarsko vla-
do so se vodili važni politični razgovori.
„Prager Tagblatt“ je javil prošli teden,
da so pripravljali v Karlovih varih za
čas od 22.—25. t. m. veliki hotel „Impe-
rial“ za sestanek čehoslovaškega vna-
jnega ministra dr. Beneša z ogrskim
vnanjim ministrom grofom Banffy-jem.
Tega sestanka bi se imelo udeležiti tudi
večje število prometnih, finančnih in
pravnih strokovnjakov, kar bi značilo,
da se pripravlja med obema državama
dalekosežnejši sporazum kakor je n. pr.
navadna trgovinska pogodba.Prva pogajanja za zblizanje med
Čehoslovaki in Mažari so se vršila le-
tošnje spomlad v Brucku ob Litvi. Ta
pogajanja so se končala brez vidnega
rezultata. Nekateri pravijo, da je bila
takrat glavna ovira za sporazum habs-
burško vprašanje, torej vprašanje čiste
političnega značaja.Danes se je položaj precej izpreme-
nil. Habsburški poskusi za povratek na
Mažarsko so za dogleden čas vsled na-
porov male antante, katero podpira v
tem oziru tudi Italija, izključeni. Zato so
pa stopila v ospredje mnogo važnejša
gospodarska vprašanja.Na Slovaškem vlada velika neza-
dovoljnost s sedanjo upravo. Slovaška
dežela je po obstoječih železnicah mno-
go tesneje spojena z Dunajem in s Pe-
što kakor s Prago. Zato se danes kljub
carinskim oviram prodaja slovaško me-
so ceneje na Dunaju in v Pešti kakor v
Pragi. Mažari zopet potrebujejo indu-strijo, katere je na Slovaškem precej,
na Češkem pa zelo mnogo. Te gospo-
darske neprilike izgledati je važna po-
treba obeh držav. Zato mora priti med
obema državama prej ali slej do spora-
zuma na gospodarskem polju. Ta spora-
zum pa utegne imeti tudi dalekosežne
politične posledice.Pred malo dnevi je bila podpisana
trgovska pogodba med Čehoslovaško in
Avstrijo, ki bo v današnjih prometnih in
carinskih težavah prava dobrota za obe
strani. Podoben sporazum obstoji tudi
že med Avstrijo in Jugoslavijo (celov-
ška konferenca) in baš te dni se je skle-
nila železniška konvencija med Jugo-
slavijo in Mažarsko, ki bo našo glavno
prometno progo Beograd - Ljubljana
znatno razbremenila. Manjka torej le
še sporazum med Čehoslovaško in Ma-
žarsko.Ako pregledamo vse te gospodarske
sporazume in politične pogodbe, vidimo,
da se pripravlja v Srednji Evropi neka
rova politično-gospodarska orientacija,
katero je diktiralo dosedanje nevzdržno
gospodarsko stanje. Podonavske deže-
le, ki so tvorile prej avstro-ogrsko mo-
narhijo, žive še danes v medsebojni go-
spodarski odvisnosti, katere niso mogle
uničiti niti nove državne meje med na-
sledstvenimi državami. Pred vsakdanji-
mi gospodarskimi potrebami stopajo či-
sto politični nacionalni in drugi oziri v
ozadje in konference med nasledstve-
nimi državami imajo v prvi vrsti za cilj,

da se nove državne meje nekoliko zrahlajo od hermetične zapore.

Potrebe za neoviran in nemoten promet med novimi državami ni treba dokazovati s posebnimi vzgledi. Mi potrebujemo n. pr. iz Češke mnogo blaga, ki ga dobimo tam najceneje, ker je najbližje. Toda potnik, ki hoče potovati v Prago, mora danes premagati nebroj ovir in to nepotrebnih ovir: imeti mora potni list, na tem celo vrsto „vizum“-ov, plačati mora pa za vidiranje ogromne svote, izpostavljen je vsem mogočim cariniskim preiskavam skoro na vsaki šesti ali sedmi brzovozni postaji, ker večje od par postaj ni nobeno ozemlje, preko katerega se pelje; vse to so „šikanca“ in sitnosti, ki se nam vsem, ki poznamo predvojne razmere, zde popolnoma odveč in nepotrebne. Zakaj ne bi zadoščal vozni listek kot nekdanj in carinska revizija v vozovih? Kako je z blagovnim prometom, vemo vsi iz lastnih izkušenj. V takih razmerah trpimo vsi, koristi pa nima nihče!

Take razmere kriče po ozdravljenju in se morajo odpraviti ne glede na politične malenkosti. Glavno je, da vsaka od novih držav prizna svojim sosedom državno neodvisnost in suverenost in se odpove brezpametni iredenti — in takoj je najdena podlaga za dober in vsem koristen gospodarski sporazum!

Dogovori gospodarskega značaja pa imajo prav radi za posledico politične zveze in ni ga pametnega vzroka, zakaj ne bi mogle nasledstvene države bivše monarhije in njihovi nekdanji sosedje živeti med seboj v miru in sporazumu, ne da bi morali žrtvovati le trohico svoje neodvisnosti in samostojnosti! To je mogoče. To misel zastopajo tudi vsi zapadno-evropski državniki, katerim je mnogo lažje na tem, da pride Podonavje enkrat v take razmere, da bo tudi francoska, v prvi vrsti pa angleška trgovina našla mirno in varno pot iz zapada na vzhod in obratno.

Tako delajo in silijo vsi notranji in

vnanji činitelji na to, da pride v Podonavje do velike federacije malih, popolnoma neodvisnih podonavskih držav, med katere spada tudi Jugoslavija. To je važna zgodovinska činjenica. Mi vsi smo bili priča velikih dogodkov, kako se je zrušila velika centralistično vladana Avstro-ogrška monarhija. Razpadla je v male dele — nasledstvene države. Ti mali deli lezejo počasi zopet skupaj pod pritiskom gospodarskih potreb in bodo tudi skupaj prišli, ne tesno zvezani s centralističnimi okovi, ampak v gibki in okretni obliki federalistične unije. Ali ni to naravnost klasičen vzgled, kako se Evropa federalizira? Ko bi bila Avstrija razumela duh časa in sama odvrnila centralistično cokljo, bi bila stala mogoče še danes in kdo ve, če bi bilo sploh do svetovne vojne prišlo!

K Podonavju spada tudi Balkan, vsaj večji del Balkana. Ali je danes verjetno, da se bodo mogle male balkanske države odtegniti vstopu v mogočno federalistično unijo?

Ali je mogoče najti pameten razlog, zakaj ne bi bila pot iz Prage odprta ne samo do Pešte in Beograda, ampak tudi do Sofije in Carigrada? Po našem trdnem prepričanju je to vprašanje najbližnje bodočnosti, ko bo ta problem postal velekakalen v naši vnanji politiki.

Ali ne samo v naši vnanji politiki. Tudi v notranji. Tudi pred nas bo stopilo vprašanje federalizacije države prav kmalu z veliko silo na dan in takrat bo centralizmu bila zadnja ura. Kdo ve, če se ne bo naša zahteva po avtonomiji — in to po celi zakonodajni avtonomiji! — razvila tako, kot se je razvijala zahteva po narodni avtonomiji v bivši Avstriji? Rezultat poznamo vsi. Ker pa ta rezultat poznamo, zato je pametneje po naših mislih, če krenemo v svoji notranji politiki pravočasno na druga pota.

se ta proglas ni nikdar izvajal in se tudi ni mogel izvajati, ker so predpogoji poljedelske produkcije vsaj danes še bistveno drugačni kakor pogoji za produkcijo v industriji. Kmečka produkcija je odvisna od solnca, od dežja itd., ki se ne da poljubno regulirati kot stroj, industrijska produkcija pa potrebuje le reden dotok surovin in dobre stroje.

Ta razlika med obema produkcijskima sistemoma je dovedla ruske boljševike do preokreta v svojem držanju napram kmetom. eKr je ruska industrija skoro popolnoma propadla, da ni mogla več dati onih potreb, ki jih zahteva kmečka produkcija od industrije (orodje, obleka), se je moskovska vlada sprijaznila počasi z mislijo, obnoviti Rusijo in njeno industrijo s pomočjo — tujih dežel!

V prvi vrsti je prišla v poštev Nemčija z njeno silno razvito industrijo. Nemci so že od konca vojske sem živeli z Rusi v jako dobrih odnosih in vsi trezno in hladno računajoči politiki računajo danes z rusko-nemško zvezo kot velevažnim činiteljem svetovne politike za bodočno. (Te činjenice ne bi smela prezreti tudi naša vlada!) Kot druga je stopila Anglija v vrsto držav, ki je sklenila dobavljati Rusiji blago na

podlagi redno sklenjene trgovske pogodbe in seveda tudi iz političnih ozirov, ker delajo angleški vladi dogodki na vzhodu velike skrbi. V novejšem času prihajajo tudi odposlanci iz Amerike v Rusijo in ruski trgovski delegat Krasin potuje v Ameriko, da pride do sporazuma med tema dvema ogromnima državama. Nemški in angleški industrialci so se vrhutega združili na skupno delo za obnovo Rusije, ki pa ostane še vedno pod isto vlado kot doslej.

Obnovljena Rusija in obnovljena produkcija v Rusiji bo za Evropo in za svet svet silnega pomena. Ne le gospodarskega, ampak tudi političnega.

Ruska revolucija je znova dokazala, da se ekstremi navadno ne držijo dolgo. Za izvedbo čistega socialističnega principa svet danes še ni zrel. To izkušnjo je tudi Rusija silno drago plačala, ne samo zase, ampak tudi za nas. Za dogleden čas bomo lahko prav zadovoljni, če kapitalizem ostane, skrbeti bo pa treba, da plodovi kapitalistične produkcije ne bodo prihajali v korist le posameznim lenim in nič producirajočim kapitalistom, ampak onim, ki delajo, vsakemu po njegovi zaslugi. Če ruska revolucija ne bo dosegla več kakor to, potem ni bila zastonj.

Še en dokument — pozabljivosti.

Leta 1917., meseca avgusta, je zboroval v Chicagi kongres „Jugoslovanskega republikanskega združenja.“ Predsednik te organizacije je bil Etbin Kristan, danes predsednik „Socialističnega kluba“ v Beogradu. Ta kongres je izdelal proklamacijo na narod, ki pravi:

„Slovenci, živeti v Sloveniji, Istri, na Spodnjem Štajerskem in na Koroškem, v manjših skupinah tudi na Ogrskem, so en etnološki del Jugoslovancev, h katerim pripadajo Hrvati, Srbi in Bolgari. Vprašanje, v koliko so Jugoslovani en četveroimeni narod, mora biti rešeno znanstveno, nikakor pa ne politično. Činjenica je:

Jugoslovani so si po krvi in po jeziku ozko sorodni (toraj ne eni!), da se jih more smatrati za en narod. Razlika je samo v dialektu, med tem ko je v zgodovini bil vsak narod prisiljen živeti drugače ter je tako stvoril iz sebe en poseben del tega naroda. In četudi med Jugoslovani ni velike razlike v jeziku, kakor je to slučaj v nemškem, laškem in v drugih dialektih, ima vendar vsak del svojo lastno književnost, svoje posebne kulturne črte, običaje in tradicije.

Vpoštevajoč ta dejstva, smatramo

da bo politično ujedinjenje vseh jugoslovanskih delov prineslo vsakemu od njih avtonomijo v vseh rečeh, ki si niso skupne že po svoji naravi; tako bo uspešno rešeno slovensko in jugoslovansko vprašanje.“ — In dalje:

„Ujedinjenje Jugoslovancev se ne more uspešno izvesti niti v ne eni danes obstoječih držav, ker so njihovi interesi preveč antagonistični in ker bi takšno ujedinjenje pravzaprav ne bilo nič drugega kot aneksija. Ta problem se more rešiti edino le z ustvaritvijo nove državne zajednice, v katero vstopijo vsi deli prostovoljno.“

Objavljamo ta dokument zato, ker oficijelno vodstvo slov. socialnih demokratov tako silno ropoče proti avtonomiji, ki je po njegovih izjavah zgolj izum — „klerikalcev“. G. Etbin Kristan je bil torej že l. 1917., ko smo mi drugi delali na razpad Avstrije in še nismo smatrali za potrebno, prerokati se o bodoči notranji ureditvi Jugoslavije — klerikalce, nota bene celo slovenski klerikalce. Pričakujemo toraj, da bo „Najprej“ proglasil g. Etbina Kristana za klerikalca, separatista in avtonomista ter „bivšega“ — republikanca in socialista!

Pritisk.

Napovedujejo se hudi časi. Ustava, katero so ta teden sprejeli, se še ni pošteno ohladila, in že so izdali naši vladodržci naredbe, ki uničujejo še tisto malo svobode in pravice, kolikor jih dajejo že itak tesnosrčne ustavne določbe.

Gospodje v Beogradu in njihovi

verni poslušalci v Zagrebu in v Ljubljani pravijo, da je država v nevarnosti in da so prisiljeni zavarovati državo pred „prevratnimi elementi“.

Kaj je na tem? Odgovarjamo: Nič!

Mi imamo v državi različne stranke. Imamo radikalce, demokrate, socialiste več vrst, komuniste, zemljo-

Tekma za obnovo Rusije.

Nedvomno je, da se bliža dosedanji način vladanja v Rusiji — ne še boljševizem kot tak — svojemu koncu. Mi stojimo danes na začetku nove perijode ruske notranje in mogoče tudi vnanje politike, ki se pričena za obnovo Rusije, v prvi vrsti z gospodarsko obnovo.

Poročila, katera smo dobivali prva leta po revoluciji o stanju v Rusiji, so bila grozna. Vladal je silen teror, ki je samo rušil in podiral, gradil pa nič. Umori in poboji so bili na dnevnem redu, ropi in požigi so uničevali še tisto malo blagostanja, kar ga je ostalo. Propadla so mesta, propadla so prometna sredstva, propadla je vsa produkcija in po celi deželi je zavladal glad in bolezni.

Tako so nam pripovedovali zlasti francoski listi. Gotovo je, da je bilo mnogo poročanih grozot in strahot izmišljenih in pretiranih, ravno tako pa je

v teh poročilih tudi zrnice resnice, kar je popolnoma razumljivo. Bistvo revolucije je, da gradi novo življenje na razvalinah.

Jako malo smo pa slišali iz Rusije o stanju na kmetih. In vendar je ruski kmet steber Rusije! Pred ruskim kmetom je kapituliral tudi teroristični sistem in se umaknil oziroma se bo gotovo umaknil reformističnemu. V tem tiči za četek obnove Rusije.

Ruskega kmeta so pridobili boljševiki v začetku revolucije za sebe s tem, da so mu obljubili graščinsko in plemenitaško zemljo, po kateri je ruski kmet tako hrepenel. Vsaj ni hotel nikdar nič drugega kakor imeti svojo kočjo in kos zemlje, ki naj preredi njega in njegove ljudi v miru. Boljševiki so sicer proglasili zemljo za državno in skupno last kakor vsa ostala produkcijska sredstva (tovarne), toda le teoretično. V praksi:

ni več brigala za kmeta, češ, da je njegovo blagostanje zasigurano za večno. Knez Miloš je bil sicer mnenja, da je treba za kmeta še mnogo storiti, ker je neuk in ne posebno priden, in da ga mora zato nadzorovati oblast in ga voditi v njegovih kmečkih opravkih. Z uredbo od 5. julija l. 1837. je odredil, koliko oral je treba z eno ali drugo vrsto posestve obsejati, do kedaj mora biti delo na polju končano, kako naj občinski poglavarji in ekonomski skrbe za to, da se bodo ljudje te naredbe držali itd. Po padcu kneza Miloša so bili pa kmetje zopet prepuščeni samim sebi.

Pod knezom Karadžordžem smo se bavili skoro izključeno z organizacijo oblastnih. Knez Miloš ni bil velik organizator; on je državo sicer osvobodil, a ne uredil. On je vladal ves čas svoje vladavine brez pisanih zakonov. Vso oblast je obdržal v svojih rokah in iz svoje knežje pisarne je upravljal celo državo. Šele po njegovi smrti so se začeli posamezni resori ločevati, organizirali so ministrstva in sodišča v pravem pomenu besede in izdajati so začeli pisane zakone. Te zapadno-evropske organizacije gosposke pa ni bilo tako lahko uvesti v državi, ki je bila še do večeraj turški pašaluk. „Ustrojenja“ (organizacijski statuti) za vse vrste oblasti so sestavili s pomočjo pravno izobraže-

nih Srbov iz Avstrije za dve do tri leta, ko so jih pa začeli izvajati v praksi, se je pokazalo, da je treba preurediti po domačih potrebah, kar je trajalo mnogo let. Ko pa so bile posamezne stroke organizirane, je bilo treba službena mesta popolniti in takrat se je pokazalo, da mi nimamo ljudi za to. Vse oblasti so uradovale pisмено, toda v Srbiji so bili „pismeni“ ljudje taka redkost, da je še l. 1866. znalo čitati in pisati le 42 oseb od tisoč! Vse oblasti so bile navezane na pisane zakone, a v Srbiji ni bilo izšolanih pravnikov, temveč so jih morali iskati pri avstrijskih Srbih.^{*)} Birokratski sistem so uvedli prej kakor je bilo na razpolago potrebno uradništvo. Od l. 1842. do 1858. je bila naša glavna skrb, da stvorimo od „domačih sinov“ uradniški kader, ki ga nismo imeli. Vsa šolska izobrazba je stremela za tem, kako bi državi dajala uradnike. Vse gimnazije so bile „klasične“; realke so ustanovljali šele pod knezom Mihajlom. Tedanji licej se je sicer delil na filozofski

^{*)} Proti učenim Srbom-uradnikom iz „Avstrije“ je zavladalo tedaj tako sovraštvo med priroštim in nepisanimi srbijskim narodom, da so jih nekega dne prav lepo število pobili, druge pa zapodili preko Save, čeprav so bili čisti pravoslavni Srbi! (Op. prev.).

in na pravniški oddelek, a v glavnem je bil šola za pravnike, ker je „filozofija“ služila le kot uvod v pravo. V inozemstvo so pošiljali v prvi vrsti pravnike. Potreba po pravnikih je bila tako občutna, da ni nihče pomislil, da je poleg pravnega študija potrebna narodu še kaka druga šola. N. Petrovski Skupščini l. 1848. so zahtevali zastopniki Z okrožij in odposlanec liceja še šola za „Ekonomijo“, vlada pa te prošnje ni uvaževala, ker ni imela ne ljudi ne denarja! Te vrste šole so ustanovili šele l. 1853. v Topčideru, a s tako majhnim uspehom, da so jo morali na zahtevo Svetoandrejske Skupščine zapreti.

Med tem, ko so delali z vsemi silami na to, da si ustvarijo svoj uradniški naraščaj, ni imelo kmečko prebivalstvo postavne poti, da javno pove svoje potrebe. Ustava iz l. 1838. ni poznala Narodne Skupščine; vladal je knez z državnim svetom, čegar člane je imenoval on sam. Pod Karadžordžem je bila Narodna Skupščina sklicana samo dvakrat: l. 1848. in 1858. V takih okolištvih vlada cela leta ni mogla vedeti, kaj se med ljudstvom godi in vsled česa trpi.

Takoj po osvoboditvi se je namreč začel med ljudstvom gospodarski preokret, čegar posledice so začeli čutiti

LISTEK.

Srbski kmetje v bivši kraljevini.

Svetovno znani srbski učenjak Slobodan Jovanović je napisal krasno knjigo o Svetozarju Markoviču^{*)}, prvoborniku socializma v Srbiji in souborniku današnje srbske radikalne stranke. Iz te knjige prevajamo drugo poglavje, kjer opisuje Slobodan Jovanović stanje srbskih kmetov in srbske države takoj po osvoboditvi izpod turškega jarma.

L. 1830. je bil srbski kmet oproščen jarma spahijev (veleposestnikov) in spahijskega sistema sploh. Postal je lastnik tiste zemlje, ki jo je že obdeloval. Iz dejstva, da je še l. 1859. živelo 90 odstotkov celokupnega prebivalstva Srbije od poljedelstva, sledi, da je bil skoro vsak sam svoj gospodar, ki je imel svoj košček zemlje. Zato smo dolgo živeli v prepričanju, da smo rešili socialno vprašanje bolje kot vsak drugi, da pri nas ni revežev in da je Srbija raj malih posestnikov.

O tem ni bila prepričana samo javnost, ampak tudi vlada, ki se po l. 1830.

^{*)} „Svetozar Marković“ od Sl. Jovanoviča. Izdala knjigarna Geza Kon v Beogradu. Druga izdaja.

radnike, samostojne kmete, katoliške in muslimanske klerikalce, radičevce, fran-kovce, hrvaške zajedničarje, republi-kance in mogoče še kaj. Mi ne poznamo vseh. Eno pa vemo in ve vsak: **Niti ena izmed imenovanih strank ni proti dr-žavi!**

Državo hočejo socijalni demokratje, ampak socijalistično urejeno. Državo hočejo zemljoradniki, ampak oni zahte-vajo glavno vlogo za kmete. Državo hočejo komunisti, toda po sovjetskem sistemu. Državo hočejo klerikalci, toda avtonomistično urejeno. Državo hočejo radičevci, toda radi bi videli republi-kansko federacijo. Tako preidemo vse stranke in povsod vidimo isto: Vse stranke hočejo državo, zahtevajo pa ureditev države in sistem vladanja vsak po svoje.

Ureditve države oziroma sistem vladanja pa še ni država!

Stranke, ki obstoje v Jugoslaviji, obstoje legalno. Prepovedati delovanje v javnosti eni ali drugi stranki je nede-mokratično nasilje. Princip demokracije je, da sme vsak javno izpovedati svojo misel, jo javno zastopati in jo javno si-riti. Nobena politična stranka ne more trditi, da je ravno njen politični pro-gram edino pravilen. Zato tudi nobena stranka ne more imeti pravice, odreka-ti drugi pravico do obstoja. Demokrati-čen princip pravi: Govori svobodno, ljudje naj te pa svobodno poslušajo. Če večina tvoj nauk odobri, je prav: po-tem boš vladal in pokazal, kaj znaš. Če pa večina tvojega nauka in tvojega po-litičnega programa ne sprejme, moraš pa — čakati!

Naši mogočnejši pa ne govore in ne ravnaajo tako. Oni pravijo: Mi imamo svoj političen program. **Dober je samo ta program in nobeden drugi!** Zato mo-rajajo ljudje hoteti to, kar hočemo mi, go-ovoriti to, kar ukazujemo mi, delati tako, kakor veleavamo mi! Oni si torej domiš-ljajo, da so vzeli vso pamet in vso poli-tično razsodnost v zakup in kdor tega ne pripozna, ampak si upa dvomiti nad to resnico, tega proglase za „prevratni element“ in ga postavijo pod stroge do-ločbe ene ali druge „obznane“ in mu po-šljejo vse policaje in žandarje na vrat!

Tako ravnaajo naši mogotci! Besedo raj bi imeli samo oni in nihče drugi!

Namesto poštenega političnega boja z argumenti in z dokazi nas hočejo pre-pričati o edinopravnosti in edinozveli-čavnosti svojih političnih načel — če jih sploh kaj imajo — z ječami in z bajonet-i. Oni hočejo n. pr. centralizem — bog-varjuj, da se predržeš imeti drugačno mnenje! Ta nauk mora biti pravi, sicer gorje ti, ubogi državni nameščeneec! Oni trde, da so fajmoštri škodljivi — gorje mu, kdor si predrzne le misliti, da je mogoče tudi kakšen advokat odveč! Oni pravijo, da je komunizem svinja-rija — zabodi ga z bajonetom, kdor si upa le črlniti, da bi utegnil biti kapita-lizem s svojimi izrodki še slabši! Brez debate in brez besede ubogaj in pokori se, če ne —!

Tako delajo gospodje, ki pravijo, da zanikujejo dogme in zahtevajo namesto dogem svobodo mišljenja! Lepa „svoboda“!

Mi pa pravimo: Kakor vi trdite, da ne priznavate verskih dogem, ravno tako ne poznamo in ne priznamo mi nobenih političnih dogem, pa naj jih pri-diguje sam dr. Žerjav! On naj ima svoje misli, mi pa svoje. **O tem pa, kdo ima prav, naj odločuje ljudska večina** in si-cer brez pritiska in brez bajonetov! Ta-ko je in bo v demokratičnih državah.

Zgodovina političnih strank nam kaže, da je vsaka stranka, ki se je za-čela posluževati nasilja in ki hoče ljud-sko mišljenje komandirati z orožjem, v padanju. To je tolažilno. Propadli bodo tudi tisti, ki danes greše na svojo moč proti politični svobodi, ker je ljudska volja vedno močnejša od sile.

Borbe, katero vodimo, se mi ne plašimo kljub „obznanam“. Obžalujemo le one reveže, ki se morajo pritisku udati vsled svoje materijalne odvisnosti „od zgoraj“. Tem ne zamerimo, če klo-nejo, ker razumemo njihov položaj. Boj kot te bednike pa obžalujemo one, ki se obznanskih metod poslužujejo.

Kar je pa neodvisnih ljudi, te prosimo, da vztrajajo in nas v našem boju podpro, kakor pač morejo. Vzdržati je treba, to je vsa skrivnost.

Dnevne vesti.

Vsem našim naročnikom in prijate-ljem. Vse svoje prijatelje prosimo, naj ras sedaj, ko gremo nasproti težkemu režimu poostrene „obznane“, še poseb-no podpro. Vsak naj se potruži, kjerkoli le more, da nam pridobi vsaj enega novega naročnika. To bo najboljši protest proti centralizmu in proti strahovladi, ki nas čaka.

Uradni terorizem. V zadnji številki smo objavili odstavek iz pisma nekega javnega uslužbenca, v katerem odpove-duje naš list iz strahu pred pritiskom „od zgoraj“ V „Slovenec“ (od petka) čitamo pa zopet sledečo notico: „27. junija je bil na uradnem dnevu na Vrhniki nek komisar od okrajnega glavarstva iz Ljubljane, ki je, preden je začel urado-

vati, imel političen govor. Pravil je, ka-ko je izkušen in da iz izkušnje ve, da je to sama „farbarija“, če se kakšna stran-ka za avtonomijo poteguje, da bi le ne-kateri prišli tem potom do „zaželjenih korist“. Nadalje je pravil, naj občine ni-kar ne pošiljajo izjav za avtonomijo, ker bi to bila velika nesreča za državo. Pravil je, da sta „Šušteršič in cesar Ka-rel še na delu“ in da bi se z avtonomijo pomagalo „zgraditi zopet Avstrijo“, kar pa ne sme biti. Ko so mu ugovarjali, je zažugal, da ga moramo poslušati, kot odposlanca okr. glavarstva, ki je gotovo višji činitelj, kot so občinski funkcio-narji. Znesel se je tudi nad g. Prepelu-ho n, da izdaja časopis zato, da bi po-stal zopet poverjenik, a on garantira, da

glavni vzrok, da začne zadruga proiz-vajati za trg. Poleg tega je tudi državna uprava s svojim sistemom plačevanja davka v denarju prisilila zadruge, da prodajajo del svojih proizvodov. Pod Turki je kmet plačal le en del davka v denarju; po osvoboditvi, ali pravzaprav po l. 1835, pa ves davek. Do l. 1835. je kmet plačeval poleg davka v denarju tudi naturalni davek v obliki desetine; tega leta je pa knez Miloš ves davek določil na okroglo svoto in desetino za-menjal z denarnim davkom, vsled če-sar je skočil osebni davek za pol leta od 17 grošev na 30. Vsled razvitejših potreb svojih članov in pod pritiskom državnih doklad prehaja zadruga pola-goma iz naturalnega gospodarstva v denarno gospodarstvo. Z denarnim gos-podarstvom se združni sistem ne da združiti. V zadrugi je mogoče živeti le tako dolgo, dokler se produkcija posa-meznih članov ne ceni v denarju, ko ni-če ne pozna vrednosti proizvodnje po-sameznika in nihče ne vpraša, čegavo je kaj. Pri produkciji za prodaj je pa vsak združnik v stanu, da do zadnje-ga groša preračuna svoj osebni zaslu-žek in zato težko trpi, da se njegova last ne razlikuje od tuje. Denarni dobi-ček se da deliti; zato zahteva vsak za-družnik svoj delež.

(Nadaljevanje sledi.)

ne bo več. — Take reči si dovoljujejo danes uradniki, ki se pod Avstrijo niso upali v korist te ali one stranke uradno niti ust odpreti. Takrat je vladalo nače-lo, da mora uradnik vsaj formalno va-rovati najstrožjo nepristranost. Danes pa nekateri gospodje zlorablajo urad-no dostojanstvo za to, da agitirajo za demokratsko stranko in njene nazore. Tudi napredek. Ampak mi si usojamo g. deželnega predsednika, ki je tako navdušen nad sprejetjem ustave, opozo-riti na člen 107. ustave, v katerem se pravi, da „se upotrebljevanje vlasti in položaja državnih uradnikov v stran-karske namene kaznuje po zakonu.“ Zato zahtevamo, da g. deželni predse-dnik v smislu ustave stori svojo dolžnost in uradnika, ki si dovoljuje uradne dne-ve uporabljati za strankarsko agitacijo, pokliče na odgovor. — Tako poroč-a „Slovenec“. Mi pa dostavljamo: Le pri-tiskajte! Dan plačila bo prišel na dan volitev. Volitve boste sicer zavlačevali, ampak na večno jih ne boste mogli od-lagati. Takrat pa tudi mi ne bomo dr-žali križem rok in garantiramo, da raz-ličnih „obznanih“ ne bomo ukiniteli. Vsak bo enkrat na vrsti: sedaj smo mi, potem pridete pa vi!

Koliko glasov je bilo za ustavo? Za centralistično ustavo je glasovalo 223 poslancev, proti pa 35. Torej „ogromna večina“, kakor je to razbob-navalo centralistično časopisje. V res-nici je pa stvar drugačna. Vseh poslan-cev je 419. Za ustavo je glasovalo od teh le 223, proti ustavi so pa glasovali, oziroma so iz zbornice odšli domov 419—223 = 196! Ta številka izgleda precej drugače! A še nekaj je zanimivo: Polovica od 419 je 210. Vlada je pa do-bila 223 glasov, torej ravno 13 več! Čudno je to: Za trinajsto ustavo kralje-vine Srbije se je našla večina 13 gla-sov!

Zanimivo. Na Vidov dan je bila sprejeta ustava. Kakor so poročali listi, so se ta dan vršile velike slavnosti v Beogradu, v Sarajevu, v Ljubljani (?) itd. Samo iz Zagreba ni bilo nobene ve-sti o kakih posebnih svečanostih in slavnostnih prireditvah. Pač, nekaj je bilo: velika vojaška parada in zastave na državnih poslopjih. Nič več... In ven-dar je bogati Zagreb glavno mesto bo-gate Hrvaške!

„Štiri petine naročnikov „Avtono-mista“ je — klerikalcev!“ Tako ugo-tavlja „Jutro“. — Bog nam jih daj še štiri petine!

„Čiščenje v socialno-demokratski stranki.“ „Jutro“ prinaša pod tem na-slovom dolg članek, naperjen v prvi vr-sti proti g. Prepeluhu. Na isti strani (v št. 153.) pa prinaša notico: „Poslanski mandat je odložil bivši minister Anton Kristan...“

Kako naj bo? Silno lepo si je zami-slil naš centralizem našo državo, tako lepo, da lepše kar biti ne more. Prvo, kar mora pasti v naši državi, so cerkve, farovži in mežnarije. Kdor pomaga pri tem delu, je dober državljan, kdor pa cerkve in fajmoštre v miru pusti, je gr-doba, je klerikalcev in prevraten element, čeprav sam tudi ne hodi v cerkev. Na mesto cerkva in fajmoštrov naj bi do-bili menda kakšne telovadnice. Toda prevratni elementi so že tako pokvar-jeni, da pravijo: Kakor poprej nismo ho-dili ob nedeljah k maši in smo rajje le-žali doma, tako sedaj tudi v telovad-nice ne bomo hodili, na povelje že celo ne, in bomo vsako nedeljo pričakovali kosila lepo v postelji. Če je bilo prej „nobel“ ne hoditi v cerkev, zakaj bi bilo zdaj manj „nobel“, ne hoditi k telovad-bi ali pa h kakršnim dolgočasnim pre-davanjem? In še na povelje!

Velikansko veselje in navdušenje je zavladalo v Ljubljani 1. t. m. in ljudje od radosti niso vedeli, kaj bi počeli, ko so doživeli izdatno povišanje tobačnih cen. Veselje se bô stopnjevalo, ko bomo smeli plačevati še zvišane cene za sta-novanja. Če pojde tako naprej, se bodo v našo srečno deželo kmalu začeli iz-seljevati Amerikanci, ne pa mi v Ame-riko.

Novi socializem! Te dni sta soc. dem. dnevnik „Naprej“ in liberalno „Ju-tro“ v bratskem objemu napadala izda-telja našega lista, „bivšega“ socialista. Ne vemo kakšno merilo imata ta dva najnovejša sorodnika za „socializem“. Ti ljudje, ki pišejo ogabne osebne na-pade, so proglasili pred l. 1914. našega izdajatelja za „utopista“. Postavljali so se ti ljudje ponajveč v elegantnih uni-formah avstrijskih oficirjev in so bili po

svojem političnem prepričanju liberalni, narodni radikalci itd. Proti koncu leta 1918. pa so se predstavili začudenemu svetu kot pristni „socialisti“. In začeli so stranko „čistiti“. Kdor ni v službi stran-ke, kdor ne kima in ne slavi te gospode, tega proglase za „bivšega“ socialista. In začeli so z „venmetanjem“ pri g. prof. dr. Lončarju, pri g. Prepeluhu itd. Če bi bil še ranjki dr. Dermota živ, bi bil tudi postavljen na indeks. Nazadnje utegnemo breniti še g. Kocmurja, („Na-prej“ mu je že zagrozil!), ker je tudi že predolgo v stranki (od leta 1896!) — Mi tem gospodom ne bomo sledili pri osebnem boju, četudi bi primerno gra-divo lahko — izbirali. Blato se navadno prime tega, ki ga luča.

Ko se je glasovalo.... Naš urednik je videl na dan glasovanja o ustavi v Ljubljani kar tri poslance socialno-de-mokratične stranke. Erkläret mir...

„Naprej“ od pretečenega petka se hvali, da se je soc. demokratična stranka v Sloveniji končno razšla s svojimi kul-turnimi delavci, ki so zastopali pri nas misel socializma in socialne pravičnosti že dva desetletja in več. Pravi, da je bilo to potrebno iz stvarnih razlogov. Mi pa smo mnenja, da je bilo to potrebno radi tega, ker znanstveniki, politični zgodovinarji in publicisti, ako so pošte-ni, ne morejo brezpogojno in po diktatu hvaliti nobene politične klike, pa bodo to v kateri koli stranki. Stranka, ki se boji stvarne kritike in nima znanstvenih in prosvetnih delavcev, je bolna, hudo bolna. Politični kruhborci sedaj kriče: „Primate tatu!“, da bi odvrnili pozor-nost od sebe.

Vsi ga prosijo, naj pride k njim. Namreč g. Prepeluha. Prosijo ga kleri-kalci, prosijo ga narodni socialisti, pro-sijo ga komunisti in prosijo ga prevratni elementi. Tako trdi „Jutro“. V kratkem ga bodo prosili še JDS-arji, naj pride k njim. Tako vsaj se da sklepati iz pisave „Jutra“, ki kljub vsem napadom že kon-štatira, „da je gospod Prepeluh jako pa-meten“.

Večina poslancev iz Slovenije ni glasovalo za ustavo. Za ustavni načrt so glasovali trije demokratje in 10 sa-mostojnih kmetov, torej nesrečno šte-vilo 13. Ker pa je slovenskih poslancev okrog 40, je jasno, da sta glasovali proti ustavi dve tretjini narodnih zastopnikov iz Slovenije. To je lep rezultat in domi-šljujemo si, da smo tudi mi k temu rezul-tatu nekoliko pripomogli po svojih skromnih močeh.

Izprememba naslova. Prejeli smo več dopisov, iz katerih posnemamo, da žele nekateri naši prijatelji, naj izpre-menimo ime našega lista, ker je beseda „Avtonomist“ za priproste ljudi nena-vadna, in naj si izberemo kakšen drug naziv. Tako predlaga nekdo „Slove-nija“ in utemeljuje svoj predlog s tem, da bomo sedaj po sprejetju centralistične ustave pač morali zastopati interese „Kranjcev“ in „Štajercev“, torej celo-škupne Slovenije. Drugi predlog, še mno-go radikalnejši, gre za tem, da se pre-krstimo v „Federalista“ ali pa v „Re-publiko“ in zahteva, naj se potegujemo za popolnoma samostojno slovensko državo v okviru Jugoslavije. Za danes še ne moremo ustreči željam naših pri-jateljev, ako pa se bo pokazala potreba, bomo storili tudi to, a prej moramo še slišati druge predloge, katerih bo go-tovo še nekaj prišlo.

Gospodarstvo.

Kurz dinarja v Curihu. Kurz dinar-ja oziroma krone (ker dinar ne notira) v Curihu stalno pada in je dosegel pre-tekli teden svoj najnižji nivo z noto 3.85. To se pravi: Za 100 naših kron dobiš v Švici 3 franke 85 centimov! Tako izgleda veljava našega denarja v inozem-stvu in to merilo je najbolj merodajno za kredit in ugled naše uprave pri tuj-cih.

Zakaj ne notira dinar na tujih bor-zah, ampak samo krona? O tem vpra-šanju razpravlja beogradska „Politika“ in pravi, da je vzrok temu iskati v naši devizni politiki, ker je treba za vsako stvar, ki se iz naše države ali pa v našo državo pelje, osigurati tujo valuto, tako da tujcem sploh ni treba iskati našega denarja na trgu in mu eventuelno dvi-gati ceno in kurz, ker mi sami iščemo tuj denar. To se sliši vse lepo, ampak eno napako ima cela stvar: resnična ni! Ko so gospodje v Beogradu s pomočjo svojih hrvaških in slovenskih „podrepa-šev“ delali valutno reformo, je notirala

naša krona (oziroma avstrijska, ker takrat še ni bilo stroge ločitve) v Curihu krog 40. Če bi bil notiral takrat tudi dinar, ne bi bilo nikdar mogoče postaviti relacije 1 : 4, ampak zamenjati bi se bile morale krone v dinarje po borznem ključu! Ta bi bil pokazal brzkone vrednost krone proti dinarju al pari! Tega so se pa gospodje bali in zato sploh niso dali dinarja kotirati na nobeni borzi. To je resnica, vse drugo so prazni izgovori.

Naša valuta pada. Kljub okolnostim, kakor sprejetje ustave, zagotovitev nemške vojne odškodnine, pada naša valuta neprestano na curiški borzi. Ravno na dan po sprejetju ustave smo dobili poročilo, da je kurz naše krone padel na 3.85 v Curihu. Zagotovilo bogate vojne odškodnine in sprejetje ustave po dolgotrajnem boju bi morale biti okolnosti, ki dvigajo kurz našega denarja, a zgodilo se je ravno nasprotno, kar dokazuje, da inostranstvo ne veruje naši notranji konsolidaciji in pa, da so inostranstvu predobro znane naše notranje neurejene razmere.

Cene živil se ravnaajo po zunanem trgu. Ker pa je kurz naše krone padel tako nizko, kakor se nikoli preje, je jasno, da so cene živil, kakor notirajo na zunanjih trgih v naš denar preračunane zelo visoke. To je ekonomski princip, proti kateremu ni mogoče nikake umetne jezi postaviti in se je to pot tudi docela vdejavil. Kakor hitro je pričela naša krona v Curihu padati, prav tako hitro so šle cene živil v Bački in Banatu navzgor. Kakor imamo danes krono na tako nizkem nivoju kot še nikdar preje, tako so cene živil dosegle višino, kakor jo še nismo imeli. Danes se zahteva v Bački za pšenico 10.50 K do 11 K; za koruzo 4.60 K do 5 K, za oves 6 K, moka št. 0 16 K. Ker pa ni zaupanja v naš denar in ni izključeno še nadaljno padanje kurza, se ga svet brani in zato raje drži blago doma in ga kljub bližajoči novi žetvi ne postavi na trg. Posledica tega je, da blaga pri-

manjuje in so mlini prazni. Kljub živahnemu povpraševanju po blagu istega ni dobiti.

Cene tekstilnega blaga se zunaj sicer padajo, a ker je kurz naše krone padel, postaja uvoz cenejšega blaga za nas v kronski veljavi celo dražji kakor je bil mogoč pred enim mesecem. Manufakturni so tega pojava veseli, ker so pri ogromnih zalogah morali pričakovati velikih zgub in jih je trenutno padec naše valute obvaroval katastrofe. So pa, kar je lahko umljivo pri naročilih zelo rezervirani. Ta rezerviranost pa bo naravno v škodo zunanji industriji, ki že danes boleha na veliki nadprodukciji, kar velja osobito za Češko.

Lesna trgovina stagnira popolnoma. Mogoče je prodati kak posamezen vagon, a o večjih kupčijah ni govora, dasi čaka samo v Sloveniji nad 2000 vagonov lesa na izvoz.

Zmešnjava nad zmešnjavo pa je carinsko vprašanje. Trгоvec ne more nikdar napraviti prave kalkulacije, ker se neprestano govori in piše o spremembi carinskega tarifa. Na račun spremembe carinskega tarifa je letos že marsikateri trгоvec zgubil lepe tisočake. Časopisi prinesejo novico: ta teden se zvišajo carine. Trгоvec veruje, naroči še v zadnjem momentu, blago pride, carina ostane stara. Tako se zopet ravno sedaj opozarja na spremembo v carini, a pravega nihče ne ve in vse tava v negotovosti. Ta negotovost plaši pa še bolj kot nas inozemstvo, ki zgublja upanje v naš red in vpliva na padanje vrednosti našega denarja.

Angleški rudarski štrajk končar. Kakor javljajo listi, je končano na Angleškem eno največjih dosedanjih mezd-nih gibanj, namreč rudarski štrajk, vsled katerega je bilo prizadetih na milijone delavcev, ki so ali sami štrajkali ali pa oili prisiljeni na delopust, ker ni bilo dovolj premoga za vzdrževanje industrijskih obratov. Štrajk je končal s popolnim porazom delavcev in delavci so morali pristati na znižanje plač. To je

važen dogodek, ki bo kmalu pokazal svoje posledice tudi pri nas. Kakor hitro so namreč začele na Angleškem cene živil, je bilo jasno, da se ne bodo mogle držati delavske plače na medvojni višini, ker kapital da delavcu le nekaj malega več kot plačilo, kakor delavec potrebuje za pokritje neobhodnih življenjskih potrebščin. **Cena moke dolotuje delavsko plačo.** Kakor hitro je postal kruh na Angleškem cenejši, je bilo pričakovati, da bodo delavske mezde padle. Delavstvo se je tej nameri sicer uprlo in največje organizacije delavcev so napele vse sile, da obdrže delavci svoj zaslužek na medvojni višini, toda boj se je končal za delavce neugodno.

Izdajatelj: ALBIN PREPELUH. — Odgovorni urednik: JOŽE PETRIČ. — Tiska: Tiskarna J. BLASNIKA NASL. V LJUBLJANI.

Zadružnikom Slov. Soc. Matice in naročnikom „Naših Zapiskov“.

Glede na dogodke na zadnjem obnem zboru Slov. Soc. Matice, ki se je vršil dne 28. junija t. l., se čutijo podpisani člani dosedanjega načelstva in uredniki „Naših Zapiskov“ v informacijo zadružnikov, naročnikov in javnosti dolžne ugotoviti in objaviti naslednje:

1. SSM. je bila osnovana l. 1917. kot neustrankarska, zgolj kulturna institucija.

2. Zadruga se je pod komunističnim vodstvom iz l. 1920. neupravičeno polastila imena „Naši Zapiski“, ki pa je last l. 1902. osnovanega in pozneje izpopolnjenega konzorcija. Po intencijah ustanoviteljev ne morejo biti in niso bili doslej „Naši Zapiski“ nekaka praktična za strokovne in zadrugne funkcionarje katerekoli stranke.

3. Dosedanji in tudi na novo izvoljeni blagajnik SSM. je preteklo leto sabotiral svoje blagajniške dolžnosti, da jal glede denarnega stanja ostalemu na-

čelstvu netočna poročila ter ni prinesel niti na občni zbor nobene bilance, čeprav je zahtevalo to dosedanje načelstvo na vsaki seji zadruga. Nadzorstvo se vse leto ni niti enkrat sestalo k-eji in noben njegov član ni niti enkrat pregledal blagajniških knjig zadruga.

4. Vkljub temu je predlagal na obnem zboru član nadzorstva dosedanjemu načelstvu absolutorij in bianco, ki je bil tudi sprejet. Takemu nezakonitemu postopanju je nasprotoval del zadružnikov, pridržujoč si vse nadaljnje korake.

5. Dosedanje načelstvo je glede na blagajnikovo poročilo o pasivah zadruga, predlagalo obnem zboru likvidacijo zadruga, ki je bila pa od sedanjih gospodarjev odklonjena, ker je blagajnik brez bilance v rokah trdil, da je zadruga celo aktivna, dasi je še prejšnji večer poročal načelstvu o znatni izgubi.

6. Glede na te dogodke in na to stanje vlože podpisani na pristojnem kraju poročilo in ugovor. Slov. Soc. Matice je sedaj politična institucija in organ JSDS in v to namerava izpremeniti tudi „Naše Zapiske“, če ostanejo last SSM vkljub pod 2. navednemu pojasnilu. V tem primeru bodo nadaljevali podpisani takoj z „Novimi Zapiski“ in vabijo v svoj krog vse dosedanje sotrudnike in naročnike „Naših Zapiskov“.

Končno ugotavljamo, da je poročilo o obnem zboru, priobčeno dne 30. junija t. l. v „Napreju“ netočno, n. pr. glede tega, da je odbor hotel preložitev obnega zboru, dočim sta to predlagala dva zadružnika, ali pa, da izkazuje bilanca čisto imetje, ko dejansko bilanca ni bila niti izdelana, še manj predložena, ali pa, da bi pripadala nekdanjem konzorciju „N. Z.“ samo dosedanji predsednik in podpredsednik SSM, dočim pripadata poleg drugih tudi onadva.

V Ljubljani, 1. julija 1921.

Dr. Dragotin Lončar, Albin Prepeluh, Fran Erjavec.

TISKARSKI IN LITOGRAFIČNI ZAVOD

se priporoča za naročbo vseh tiskarskih in litografičnih tiskovin, ki jih izvršuje po konkurenčnih cenah. Podjetje je nanovo prenovljeno in opremljeno z najmodernejšimi stroji. Izvršuje vsa dela hitro in solidno

J. BLASNIKA NASLED.

od priprave do najfinejše izpeljave.

LJUBLJANA, BREG 12

Vplačana deln. glavnica
K 30.000.000.—

SLOVENSKA BANKA

Telefon št. 567.
Češ. račun št. 12 205

LJUBLJANA, Krekov trg 10, nasproti „Masnega doma“.

Obrestuje najugodnejše vloge na knjžice
in v tekočem računnu.

Ima posebni ameriški oddelek in prvovrstne zveze z inozemskimi bankami.

Izvršuje vse bančne posle najkulantneje.

Gospodarska zveza, centrala za skupni nakup in prodajo

registrovana zadruga z omejeno zavezo

v Ljubljani, Dunajska cesta št. 29

ima na zalogi špecerijske predmete, kolonijalno blago, vse vrste žita, moke i. t. d. prvovrstno češko in angleško manufakture, najboljši splitski cement, lahki in težki bencin, vsakovrstne poljedelske stroje in železnino, kakor grablje, kose, lopate, krampe, žage i. t. d. Največja izbira vseh vrst mesnih izdelkov, pristnih kranjskih klobas ter domače masti, najfinejša vina domača in banatska. Lastna zeljarna. Izdelovanje mila in sveč v svoji tovarni. Nakup in prodaja vsakovrstnega lesa. Lastne žage.

Zadružna Gospodarska
banka d. d. Ljubljana,
Dunajska cesta 38./1.

4
milijone kron

Zadane v najsrečnejšem slučaju igralce
v drugem kolu državne razredne
loterije.

Nad 1.200.000

so zadela srečke v prvem kolu državne
razredne loterije kupljene pri

Zadružni Gospodarski banki,
Ljubljana.

Žrebanje se vrši
v prvem razredu
15. in 16. julija 1921.

Cene srečkam v prvem razredu:
cela srečka 48 dinarjev, polo-
vica 24 dinarjev, četrtinka 12 di-
narjev, osminka 6 dinarjev.

Srečke prodaja

Zadružna Gospodarska
banka d. d. Ljubljana,

Dunajska cesta 38./1.
(Hiša Zadružne zveze).

Kapital: K 20.000.000

SLOVENSKA ESKOMPTNA BANKA

Rezerve okrog K 6.000.000

Interesna skupnost s Hrvatsko
Eskomptno banko in Srbsko
banko v Zagrebu

Ljubljana, Šelenburgova ulica št. 1.

Izvršuje vse bančne transak-
cije najkulantneje

Denarne vloge — Nakup in prodaja: efektov, deviz, valut — Eskompt menic, terjatev, faktur — Akreditivi — Borza.